

Владимир Ђерић*

ПОВОДОМ ТЕКСТА КОСТЕ ЧАВОШКОГ У ПРОШЛОМ БРОЈУ „АНАЛА“¹

1. УВОД

Наша земља је у тренутку промене власти октобра 2000. године имала чак десет спорова пред Међународним судом правде (даље: МСП). Док смо били тужена страна у два спора, по тужби Босне и Херцеговине (даље: БиХ), односно Хрватске за геноцид, у позицији тужиоца нашли смо се у споровима против осам држава НАТО. Потом је, 2001. године, СРЈ уложила захтев за ревизију пресуде о надлежности у спору са БиХ, па је тако укупан број спорова пред МСП нарастао на једанаест. Обавештена и озбиљна расправа о питањима која ови спорови покрећу је неопходна. У јавности постоји доста заблуда и нејасноћа о чему се ту у ствари ради, што је, бар делимично, и резултат чињенице да су списи предмета изузетно обимни, а питања која они покрећу врло сложена.

Текст професора Правног факултета у Београду, Косте Чавошког, под насловом „Случај ‘Србија и Црна Гора против Белгије’ пред Међународним судом правде“, има за циљ, према речима аутора, да одговори на одређена „неугодна питања на која још нису дати уверљиви одговори“.² Он у тексту нуди „пажљиву анализу“ одлуке Међународног суда правде у случају *СЦГ њојшв Белгије*

* Од 2000. до 2004. године саветник Горана Свиловића, министра спољних послова СРЈ/СЦГ; од 2001. до 2004. године ко-заступник СРЈ/СЦГ у поступцима пред Међународним судом правде. Сви ставови у овом тексту су лично мишљење аутора.

1 Коста Чавошки, „Случај ‘Србија и Црна Гора против Белгије’ пред Међународним судом правде“, *Анали*, година LIII, бр. 1, 2005, стр. 152–170 (даље: „Чавошки“).

2 *Ibid.*, стр. 152.

на основу које се могу „бар навестити одговори на ова питања.“³ Аутор почиње општим разматрањем питања континуитета СРЈ са СФРЈ и критикује политику одустајања од континуитета која је усвојена после силаска с власти Слободана Милошевића. Затим, у тексту се критикује стратегија наступа у споровима пред МСП коју је усвојила Влада СРЈ, а посебно захтев за ревизију пресуде МСП о надлежности у спору *БиХ и ројив СРЈ* и повлачење противтужбе СРЈ у истом спору. Овај текст ћемо анализирати део по део.

2. „КОНТИНУИТЕТ ЧЛАНСТВА СРЈ У УН“

Професор Чавошки наводи разлоге због којих сматра да је постојао континуитет СРЈ с бившом СФРЈ у односу на чланство у Уједињеним нацијама (даље: УН). Његов је „несумњив закључак да је од 1992. до 1. новембра 2000. СРЈ била чланица УН, а да су једино била суспендована њена појединачна чланска права – право учешћа у раду Генералне скупштине.“⁴

2.1. У чланку се прво наводе резолуције 757 и 777 Савета безбедности, као и резолуција 47/1 Генералне скупштине. Овим су одлукама, као што се види из делова које чланак цитира, два важна органа УН јасно стала на становиште да нема континуитета између СФРЈ и СРЈ. Савет безбедности је сматрао да је СФРЈ престала да постоји и да захтев СРЈ да настави њено чланство у УН није општеприхваћен, па према томе СРЈ не може аутоматски да настави чланство СФРЈ у УН.⁵ На основу тога, Савет безбедности је препоручио Генералној скупштини да одлучи да СРЈ треба да се пријави за чланство и да не учествује у раду Генералне скупштине.⁶ Ову препоруку Генерална скупштина је и прихватила.⁷

Иако наводи ове одлуке, професор Чавошки их ниједном речју не анализира, нити се осврће на чињеницу да оне јасно кажу да нема континуитета између СФРЈ и СРЈ. Такође, он пропушта да било какву пажњу посвети податку да је резолуција 777 у Савету безбедности усвојена без противљења (12 гласова за, ниједан против и 3 уздржана), а да је резолуцију 47/1 Генерална скупштина донела с више од 3/4 гласова (127 гласова за, 6 против и 26 уздржаних). У међународном праву, анализа не би смела да пренебрегне ову околност.

3 *Ibid.*, стр. 153.

4 Чавошки, стр. 157.

5 Резолуција 777 (1992), УН док. С/РЕС/777 (1992), преамбула.

6 *Ibid.*, став 1.

7 Резолуција 47/1 (1992), УН док. А/РЕС/47/1 (1992), став 1.

Коначно, у овом делу професор Чавошки пропушта да помене да СРЈ, као држава, није могла да учествује не само у раду Генералне скупштине, него у раду свих органа УН (осим МСП). Тако је на седнице Савета безбедности представник СРЈ позиван у личном својству, а не као представник државе.⁸ СРЈ није могла да учествује у раду Економског и социјалног савета УН.⁹ Ово такође указује да континуитет СРЈ са СФРЈ није прихваћен. Наравно, било је и другачије праксе, али поменути ставови најважнијих политичких органа УН не допуштају објективном посматрачу да без икаквих ограда тврди, као што то аутор чини, да је „несумњив закључак“ да је СРЈ била чланица УН од 1992. до 2000. године.

2.2. Као аргумент за своју тезу о континуитету, професор Чавошки даље наводи мишљење Правног саветника УН у коме се тумачи правни домаћај резолуције 47/1.¹⁰ Несумњиво да ово мишљење пружа одређене аргументе за закључак да је ипак било континуитета. Али његов прилично нејасан и вишезначан текст пружа аргументе и за другачији закључак – да континуитета није било.

На пример, мишљење говори да „Југославији“ није суспендовано нити укинато чланство у УН. Међутим, није јасно да ли тиме мисли на СФРЈ или на СРЈ? Наиме, док Правни саветник УН јасно идентификује СРЈ: „Савезна Република Југославија (Србија и Црна Гора)“ чији представници не могу да учествују у раду Генералне скупштине, није до краја јасно на шта мисли кад употребљава термин „Југославија“.

Међутим, професор Чавошки не посвећује нити једну реченицу анализи овог контроверзног и, у најмању руку, вишезначног документа. Као да се ради о потпуно јасном тексту из кога може проizaћи само један закључак. Управо је супротно: питање положаја СРЈ у односу на УН, па и ово правно мишљење, изазвало је велике стручне расправе.¹¹ И МСП је још 1993. године, у вези с

8 О томе, на пример, сведочи записник 4011. седнице Савета безбедности: „The President: I have received a request dated 9 June 1999 from Mr. Vladislav Jovanovic to be allowed to address the Council in the course of its discussion of the item on its agenda. With the consent of the Council, I would propose to invite him to sit at the Council table and to make a statement. There being no objection, it is so decided. *At the invitation of the President, Mr. Jovanovic took a seat at the Council table.*“ Види УН док. С/ПВ.4011 (1999), стр. 2.

9 Резолуција Генералне скупштине 47/229. Ова резолуција помиње се у пресуди коју Чавошки анализира у свом чланку, види *Case Concerning Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. Belgium)*, ICJ Reports, 2004, Judgment, став 63.

10 УН док. А/47/485 (1992), наведено у Чавошки, стр. 155.

11 Од домаћих аутора видети, на пример: М. Крећа, „Succession and the Continuity of Yugoslavia“, *JPMI*, 1992, стр. 178; К. Обрадовић, „Међународни континуитет СРЈ у односу на СФРЈ и чланство Југославије у УН и другим међународним

резолуцијом 47/1 Генералне скупштине, резолуцијом 777 Савета безбедности и мишљењем Правног саветника УН, приметио да „решење које је усвојено није без правних потешкоћа...“¹² Аутор пропушта да било какву пажњу посвети овим контроверзама, иако оне доводе у питање његов „недвосмислени закључак“ да је континуитета било.

2.3. Професор Чавошки у прилог континуитету такође наводи став генералног секретара УН као депозитара вишестраних уговора, према коме постоји континуитет између СССР и Русије, те и да исто важи за СФРЈ и СРЈ.¹³ Несумњиво да би се овај став генералног секретара УН могао у извесној мери користити као аргумент за континуитет. Али аутор пропушта да наведе да је генерални секретар убрзо издао „исправку“ којом су избрисани делови текста који говоре о томе да је СРЈ остала као држава претходница после одвајања делова територије бивше Југославије. То је учињено после примедби држава да је првобитни текст у нескладу с поменутих одлукама Савета безбедности и Генералне скупштине. То пише и у пресуди коју професор Чавошки покушава да анализира, *СИГ њројив Белџије*.¹⁴ Он наводи првобитни, а пропушта да наведе коначни текст објашњења генералног секретара УН.

2.4. Аутор каже да је за утврђивање стварног статуса СРЈ у УН „посебно била пресудна пракса Генералне скупштине у буџетским стварима у годинама после разбијања СФРЈ“.¹⁵ Несумњиво да ово може бити један од аргумената у прилог континуитету. Да ли

организаацијама“, *JPMI*, 1993, стр. 316; М. Шаховић, „Распад СФРЈ и стварање нових држава“, у: М. Шаховић (ур.), *Међународно право и југословенска криза*, 1996, стр. 14; У странијој литератури, видети, на пример: Y. Blum, „UN Membership of the „New“ Yugoslavia: Continuity or Break?“, *American Journal of International Law*, vol. 86 (1992), стр. 830; Y. Blum, „Correspondents' Agora: UN Membership of the Former Yugoslavia“, *American Journal of International Law*, vol. 87 (1993), стр. 248; O. Bring, „Correspondents' Agora: UN Membership of the Former Yugoslavia“, *American Journal of International Law*, vol. 87 (1993), стр. 244; V.Dj. Degan, „Correspondents' Agora: UN Membership of the Former Yugoslavia“, *American Journal of International Law*, vol. 87 (1993), стр. 240; M. Malone, „Correspondents' Agora: UN Membership of the Former Yugoslavia“, *American Journal of International Law*, vol. 87 (1993), стр. 246; M. Scharf, „1995 Musical Chairs: The Dissolution of States and Membership in the United Nations“, *Cornell International Law Journal*, vol. 28 (1995), стр. 29; M. Wood, „Participation of Former Yugoslav States in the United Nations and Multilateral Treaties“, *Max Planck UNYB*, 1996, стр. 231; A. Zimmermann, *Staatemachfolge in völkerrechtliche Verträge*, 2000, стр. 108–110 и 599–606.

¹² *Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Federal Republic of Yugoslavia)*, ICJ Reports, 1993, Order of 8 April 1993, став. 18.

¹³ УН док. СТ/ЛЕГ/8, наведен у Чавошки, стр. 155.

¹⁴ Види *Case Concerning Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. Belgium)*, ICJ Reports, 2004, Judgment, став 71.

¹⁵ Чавошки, стр. 156.

се, пак, ради о пресудном аргументу јесте сасвим друго питање, посебно у светлу изричитих ставова Генералне скупштине и Савета безбедности да нема континуитета СФРЈ и СРЈ. И овде, поново, професор Чавошки пропушта да понуди било какву анализу.

2.5. Као још један аргумент за свој „несумњив закључак“ о континуитету СФРЈ и СРЈ, аутор наводи и одлуку Међународног трибунала за бившу Југославију (даље: Трибунал) у предмету *Тужилац против Милана Милутиновића*:

„... чак [је] и Међународни кривични суд за бившу Југославију такође закључио да је све време од 1992. до 2000. године СРЈ фактички била чланица УН.“¹⁶

Међутим, из самог текста одлуке који се наводи у чланку, види се да је Трибунал заузео став да је „примереније... да се чланство у Уједињеним нацијама у овом периоду утврђује на емпиријској, функционалној, и од случаја до случаја основи.“¹⁷ Јасно је да овакав став Трибунала не допушта оно што професор Чавошки из њега олако изводи – да је „све време... СРЈ фактички била чланица УН“.¹⁸

Уз то, аутор пропушта да наведе оне делове одлуке из којих се види да је она врло уско постављена и да се односи само на питање да ли је резолуција Савета безбедности којом је Трибунал основан, применљива на територију Савезне Републике Југославије. Управо као одговор на ово питање следи закључак, два пута изречен (а ниједанпут га не наводи Чавошки) да је у погледу *применљивости резолуција Савета безбедности у вези с одржањем мира и безбедности, и конкретно резолуције којом је Трибунал основан, СРЈ фактички била чланица УН*:

„Веће, према томе, закључује да је у вези с применљивошћу резолуције Савета безбедности којом се утврђује Статут Трибунала, СРЈ била фактички чланица Уједињених нација и у време када је Статут усвојен 1993. и у време када су извршена наводна кривична дела 1999.“¹⁹

Јасно је да аутор, с једне стране изводи очигледно неосноване закључке из делова одлуке које сам наводи и да, с друге, избегава да наведе оне делове који не подржавају његово прешироко тумачење.

2.6. Из горњег прегледа јасно произилази да професор Чавошки праксу УН у вези са чланством СРЈ наводи селективно и да пропушта да помене оно што његовој тези не иде у прилог. Уз то,

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Видети *Prosecutor v. Milan Milutinovic et al.*, Case No. IT-99-37-PT, „Decision on Motion Challenging Jurisdiction“, 6 мај 2003, став 39. Такође, види *ibid.*, став 44 *in fine*.

у овом делу се ни ова, селективно наведена пракса, уопште не анализира, него се закључци изводе без икаквих аргумената.

Аутор није показао да разлози које износи „наводе на *несумњив закључак* да је од 1992. до 1. новембра 2000. године СРЈ била чланица УН, а да су једино била суспендована њена поједина чланска права...“²⁰

Као што је већ поменуто, МСП је још 1993. године приметио да усвојено решење „није без правних потешкоћа“, а 2003. године је ову ситуацију карактерисао на следећи начин:

„... сви ови догађаји сведоче о прилично конфузном и сложеном стању ствари које је постојало у оквиру Уједињених нација око питања правног статуса Савезне Републике Југославије у Организацији током овог периода.“²¹

Са своје стране, Трибунал за бившу Југославију је, управо у одлуци коју аутор селективно наводи, приметио да се радило о „донекле неуредној ситуацији“ (*somewhat untidy situation*).²²

Несумњиво да је пракса држава и међународних организација у погледу континуитета између СФРЈ и СРЈ у неким случајевима била двосмислена и некохерентна. Тако, иако захтев СРЈ за континуитетом није био прихваћен, УН су је у погледу буџетских давања третирали као чланицу. Међутим, у огромној већини случајева, пракса држава показује да је одбијен захтев СРЈ за континуитетом са СФРЈ. То је био случај са ГАТТ, УНЕСКО, Међународним монетарним фондом, Светском банком, Светском здравственом организацијом, Међународном организацијом рада, Међународном агенцијом за атомску енергију, Међународном организацијом за цивилно ваздухопловство итд.²³

Детаљан преглед праксе држава и међународних организација поводом питања континуитета између СФРЈ и СРЈ може се наћи у поднесима СРЈ (СЦГ) у поступку по тужби Босне и Херцеговине, у поднесима НАТО земаља у поступку по тужби СРЈ, као и у пресудама МСП у предмету *Ревизија (СРЈ против БиХ)* и у предметима *Законитости употребе силе (СРЈ против НАТО земаља)*. Сви ови материјали доступни су на интернету,²⁴ и аутор је из њих могао да стекне целовит увид у ово питање.

20 Чавошки, стр. 157.

21 Види *Case Concerning Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. Belgium)*, ICJ Reports, 2004, Judgment, став 73.

22 Види *Prosecutor v. Milan Milutinovic et al.*, Case No. IT-99-37-PT, „Decision on Motion Challenging Jurisdiction“, 6. мај 2003, став 42.

23 За податке видети, на пример, излагање представника СЦГ на усменој расправи поводом претходних приговора НАТО земаља у предмету *Легалности употребе силе*, 21. априла 2004 (Varady), ст. 43, фн. 31. Доступно на www.icj-cij.org/icjwww/idocket/iybe/iybeframe.htm.

24 www.icj-cij.org.

3. „ОДУСТАЈАЊЕ ОД КОНТИНУИТЕТА ЧЛАНСТВА У УН“

3.1. Иако су у случају СРЈ постојали и двоструки сигнали поводом питања континуитета, ипак су ставови и пракса огромне већине држава током деведесетих били јасни – континуитета нема. Политички, СРЈ је могла да настави с тврдим инсистирањем на континуитету, али питање је да ли би такав став био икада прихваћен у УН и колико би то инсистирање нашу земљу коштало (политички и економски)?

Међутим, професор Чавошки тврди да је „најлогичније решење којем је морала прибећи нова власт оличена у Војиславу Коштуници као савезном председнику, био... захтев Савету безбедности да Генералној скупштини препоручи укидање суспензије права учешћа у раду Генералне скупштине“.²⁵ То су, пише он, били и савети нашег „најугледнијег интернационалисте“ С. Аврамов. Према њему, то је било могуће јер је нова власт тада била „у великој милости својих страних покровитеља“.²⁶ Инсистирање на континуитету била је „много повољнија могућност“²⁷ од политике дисконтинуитета и подношења захтева за пријем у УН. Требало је „стрпљиво, упорно и постојано тражи[ти] укидање већ поменуте суспензије појединих чланских права СРЈ у Уједињеним нацијама“.²⁸

Из текста се не види зашто аутор сматра да би ово било „најлогичније решење“. Такође, не види се зашто би то решење било најповољније за СРЈ, која је после 5. октобра журила да се ослободи вишегодишње међународне изолације у коју ју је гурнуо режим Слободана Милошевића. У сваком случају, ради се о питању које излази ван оквира правне анализе – ствар је пре свега политичке процене да ли је одређено решење повољно или није.²⁹

²⁵ Чавошки, стр. 157.

²⁶ *Ibid.* Овде се по питању утицаја страних сила професор Чавошки разликује од професорке Аврамов. Наиме, наспрот његовом мишљењу да је нова власт била „у великој милости својих страних покровитеља“, Аврамов тврди да су „после демократских промена у земљи октобра 2000. године, САД... извршиле притисак на нову власт, који је имао облик *политичког терора*, да супротно чињеничном и правном стању нова власт призна дисконтинуитет државе, што је и учињено.“ С. Аврамов – М. Крећа, *Међународно јавно право*, Београд, 2001, стр. 123 (курзив додат).

²⁷ Чавошки, стр. 158.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Ипак, вреди поменути да је један од главних аргумената заговорника континуитета био да ће СРЈ на основу њега добити значајне материјалне користи у процесу сукцесије. Овај аргумент не стоји. Прво, питање је да ли постоје норме међународног права применљиве на сукцесију СФРЈ, или је све ствар договора. Друго, чак и кад би се примењивале две конвенције о сукцесији, онда њихова правила не праве суштину разлику између ситуације распада држава и ситуације сукцесије у којој држава претходница наставља да постоји. Види К. Обрадовић,

Али професор Чавошки часа не часи да изнесе своје политичко мишљење (да нас је одустајање од континуитета „ојад[и]ло“) ³⁰ и да при том напада своје политичке противнике, речником неуобичајеним за стручне текстове. Према њему, за све је крив Зоран Ђинђић који је „приликом пријема новца од моћних страних чинилаца за вођење предизборне кампање, преузео одговарајуће обавезе које је требало испунити после доласка на власт.“ ³¹ Потом је Коштуница прихватио обавезе које је „Ђинђић углавио.“ ³¹ Једна од тих обавеза била је и подношење захтева за пријем СРЈ у УН као нове државе. А Коштуница се, после 5. октобра, „напречац, без икакве јавне расправе“ одлучио да поднесе захтев за пријем у УН.

Према аутору, испада као да су сви у земљи неподељено били за континуитет, а онда је Ђинђић склопио пакт с „моћним страним чиниоцима“, на који је Коштуница пристао, да се од континуитета одустане и затражи пријем у УН. То, међутим, није тачно. Питање континуитета је међу домаћим правницима расправљано годинама, а неки од најугледнијих стручњака су се залагали за раскид с политиком континуитета. ³² Може се чак рећи да су за континуитет били углавном Милошевићеви дворски правници.

3.2. Поред политичких инвектива, професор Чавошки нуди и два правна аргумената у прилог тезе да није требало одустати од континуитета. Први је везан за Устав СРЈ. Наиме, одустајањем од континуитета и подношењем захтева за пријем у УН, Коштуница је „тешко повредио“ Устав СРЈ, јер је „непрекинути субјективитет Југославије“ био уставна категорија „па отуда нико није био властан да тај континуитет занемари и одбаци.“ Уз то, за приступање међународним организацијама била је надлежна Савезна скупштина, а не председник Републике, па је Коштуница неовлашћено затражио пријем у УН. ³³

Што се тиче „непрекинутог субјективитета“ Југославије као уставне категорије, треба имати у виду да се ради о констатацији која се налази у преамбули Устава СРЈ и нигде више у тексту. Њоме се просто каже да се Устав СРЈ усваја и проглашава „... на темељу непрекинутог субјективитета Југославије и добровољности удруживања Републике Србије и Републике Црне Горе“. Чини се

„Проблеми везани за сукцесију СФРЈ“, у: М. Шаховић, (ур.), *Међународно право и југословенска криза*, 1996, стр. 285.

³⁰ Чавошки, стр. 158.

³¹ *Ibid.*, стр. 159.

³² Види, на пример, К. Обрадовић, „Међународни континуитет СРЈ у односу на СФРЈ и чланство Југославије у УН и другим међународним организацијама“, *ЈРМП*, 1993, стр. 316; М. Шаховић, „Распад СФРЈ и стварање нових држава“, у: М. Шаховић (ур.), *Међународно право и југословенска криза*, 1996, стр. 14.

³³ Чавошки, стр. 158.

да она сама по себи не намеће никакве специфичне обавезе државним органима у погледу вођења спољне политике.

Што се тиче надлежности за приступање међународним организацијама, професор Чавошки тврди да је за приступање међународним организацијама била надлежна Савезна скупштина, а не председник Републике. Међутим, ова надлежност није била јединствена по Уставу СРЈ. Наиме, Савезна скупштина је имала надлежност да потврђује међународне уговоре,³⁴ па тиме и накнадно да одобрава приступање у међународне организације које, иначе, постоје на основу међународних уговора. Истовремено, при приступању међународним организацијама (као и код свих међународних уговора), неко мора да поднесе захтев за пријем.

Први корак, подношење захтева за пријем, спадао је у надлежност извршне власти. У СРЈ, то је чинила Савезна влада, на основу своје надлежности да утврђује и води спољну политику и одржава односе СРЈ с међународним организацијама.³⁵ Међутим, у ситуацији када Савезна влада није била формирана,³⁶ чини се да ништа у Уставу СРЈ није спречавало председника Републике да – на основу своје опште надлежности „да предстљава Савезну Републику Југославију у земљи и иностранству“³⁷ – упути захтев за пријем у УН.

Остаје питање да ли је Савезна скупштина требало да ратификује Повељу УН, пошто је на основу захтева председника СРЈ држава примљена у УН. Управо ту кључни значај има уставни (не међународни) континуитет који Устав СРЈ прокламује. Наиме, као што је познато, сви прописи из бивше Југославије (укључујући и акт о ратификацији Повеље УН)³⁸ наставили су да важе ако нису у међувремену укинута, тј. док Савезна скупштина другачије не одлучи. Према томе, није било никакве потребе поново ратификовати Повељу после пријема у УН, јер је она већ била на снази као унутрашњи пропис СРЈ. Међутим, сама Скупштина, ако је мислила да су њена уставна овлашћења повређена, могла је да покрене поступак за утврђивање одговорности председника СРЈ, или да донесе закон о престанку уредбе о ратификацији Повеље УН или да одбије усвајање буџета СРЈ у коме је једна од ставки била и чланарина за УН. Ништа од тога Скупштина није урадила, а колико се овај аутор сећа, чак ни опозициони посланици нису тако нешто предлагали.

³⁴ Члан 78, ст. 1, тач. 4, Устава СРЈ.

³⁵ Члан 99, ст. 1, тач. 1 и 2, Устава СРЈ.

³⁶ Председник Коштуница је захтев за пријем у УН поднео 27. октобра, а Савезна влада је изабрана 4. новембра 2000. године, види *Службени лист СРЈ*, бр. 60/2000.

³⁷ Члан 96, ст. 1, тач. 1, Устава СРЈ.

³⁸ *Сл. лист ФНРЈ (Међународни уговори)*, бр. 5/45.

3.3. Други аргумент који професор Чавошки нуди јесте да одустајање од континуитета значи „прекид међународног континуитета са бившом Југославијом, а тиме и са Краљевином Србијом, чија је државност потекла из Карађорђевићевих топова, а била међународно призната на Берлинском конгресу 1878. године“.³⁹ Према њему:

„Војислав Коштуница... је једним потезом збрисао скоро два стотина година српске државности и од Србије направио буквално нову, таза државу – испала је чак млађа од свих бивших југословенских република, од којих ниједна није била независна држава пре стварања прве Југославије у коју је Србија унела свој међународни субјективитет.“⁴⁰

Из става који заузима професор Чавошки произилази: а) да је несумњиво постојао међународни континуитет између СРЈ и Краљевине Србије, и то преко Краљевине СХС (Југославије) и социјалистичке Југославије; б) да је нова власт („Коштуница“) унилатерално одустала и могла да одустане од тог континуитета. Чини се да обе тезе полазе од погрешне представе о континуитету и због тога су проблематичне.

Међународни континуитет – или јасније, идентитет – не зависи искључиво, па чак ни пресудно, од става државе која истиче такав захтев. Најопштије говорећи, континуитет/идентитет значи да после одређених промена у кључним елементима једне државе – територије, становништва или владе – држава остаје она иста која је раније била, без обзира да ли јој је, на пример, територија увећана или умањена. Просто, постоји идентитет, истоветност између државе пре ових промена и државе после њих. Утврђивање континуитета/идентитета зависи од мноштва фактора, од којих су само неки везани за поступке саме државе у питању. Она, наиме, кроз своје поступке/акте (тражење или нетражење пријема у међународне организације, прихватање или неприхватање међународних обавеза и др.) може поставити захтев за континуитетом или захтев да се третира као нова држава. Међутим, акти државе нису довољни да би континуитет постојао, него он мора да буде *прихваћен* од других држава. За то у међународном праву постоје одређени критерији, али се ипак сваки случај мора посматрати посебно.⁴¹

Према томе, важно је, али никако и довољно, да сама држава тражи континуитет или дисконтинуитет. Оно што је пресудно, то

³⁹ Чавошки, стр. 159.

⁴⁰ *Ibid.*, стр. 158–159.

⁴¹ Уп. став који је заузео Шести комитет Генералне скупштине УН у вези Индије и Пакистана 1947. године, UNGAOR, 1st Comm., Annex 14g, стр. 582–583, УН док. А/С.1/212 (1947).

је став других држава. Познато је да захтев СССР за правним дисконтинуитетом с обавезама царске Русије није био прихваћен, чему се СССР на крају морао приклонити. Исто тако, захтев Милошевићеве владе за континуитетом СРЈ са СФРЈ, без обзира на одређену конфузију и двоструке сигнале, није прихватила огромна већина држава.

Овде треба поменути и често употребљавани аргумент за непрекинути континуитет између Краљевине Србије и СРЈ, према коме је, у суштини, Краљевина Србија своју државност унела у Југославију, па је после сецесије других република, та државност остала тамо где је Србија. Ова теза има озбиљне недостатке. Тачно је да је међународно-правни субјективитет Краљевине Србије прешао на Краљевину СХС/Југославију 1918. године.⁴² Међутим, да ли је и после тога наставио да постоји међународно-правни субјективитет Краљевине Србије или се у ствари радило о међународно-правном субјективитету Југославије? Наиме, наведена теза не узима у обзир да је после стварања Југославије она више од 70 година постојала *qua* држава, која је у погледу међународно-правног субјективитета узимана у својој целини. Државност Србије једноставно се стопила у државност Југославије. Шта би се десило да је, на пример, Србија одлучила да се отцепи од СФРЈ седамдесетих година прошлог века? Да ли би њој био признат међународни континуитет са СФРЈ и Краљевином Србијом? Вероватно не би.

Дакле, теза да је несумњиво постојао међународни континуитет између СРЈ и Краљевине Србије, и то преко Краљевине СХС (Југославије) и социјалистичке Југославије, једноставно не стоји.

Даље, нова власт после 5. октобра 2000. године није „једним потезом“ укинула међународни континуитет с бившом Југославијом, а тиме и Краљевином Србијом, јер признање или непризнање континуитета и није било у њеној моћи. Она је само прихватила оно што јој је огромна већина држава својом праксом јасно ставила до знања – да континуитета нема и да неће бити признат. Наравно, могло се и наставити са инсистирањем на континуитету, „стрпљиво, упорно и постојано“, како то професор Чавошки каже. То, међутим, никако не значи да би континуитета и било, тј. да би он на крају ипак био признат.

Остаје да се расправи још једно питање – да ли непризнавање међународног континуитета, како год да је до њега дошло, значи да је „збриса[н]о“ „скоро двеста година српске државности“, како то аутор тврди.⁴³

⁴² Види Слободан Јовановић, „Краљевина СХС“, *Политичке и правне расправе*, Књига II, 1932, стр. 395 и даље.

⁴³ Чавошки, стр. 158.

Чини се да ни ова тврдња не стоји. Са становишта унутрашњег права, држава („државност“) у Србији постоји без прекида, било да се зове Краљевина Србија или СХС или Југославија, СФРЈ или СРЈ.

Са становишта међународног права, „српска државност“ је престала да постоји, али не од момента када је Коштуница поднео захтев за пријем у УН, него од момента када је настала Краљевина СХС, као што је претходно објашњено.

Што се тиче СРЈ, њена државност скоро да није довођена у питање са становишта међународног права.⁴⁴ О томе сведочи чињеница да су дипломатски односи наставили да се одржавају и када је формирана СРЈ.⁴⁵ Оно што јесте доведено у питање, била је *истиовешћивост*, идентитет СРЈ са СФРЈ. Дакле, питање да ли је СРЈ држава или није, никада се није ни постављало, него се постављало питање да ли је СРЈ иста држава као СФРЈ, па према томе да ли може аутоматски да настави чланство СФРЈ у међународним организацијама и међународним уговорима.⁴⁶

4. „ПРВОБИТНИ СТАВ МЕЂУНАРОДНОГ СУДА ПРАВДЕ ПРЕМА ПИТАЊУ КОНТИНУИТЕТА СРЈ СА СФРЈ“

У овом делу професор Чавошки наводи ставове МСП у пресуди у предмету *Ревизија (СЦГ против БиХ)*, а посебно се осврће на одлуку Владе СРЈ да поднесе захтев за ревизију пресуде МСП о надлежности у поступку по тужби БиХ против СРЈ. Даље, доводи у везу ову пресуду и потоњу пресуду у предмету *СРЈ против Белџије*, указујући кратко да је МСП другачије третирао СРЈ као тужену страну у предмету по тужби Босне и Херцеговине, него као тужиоца у предмету тужених НАТО држава.

Аутор тврди да је до подношења захтева за ревизију дошло на следећи начин:

44 Види Klabbers-Koskenniemi-Ribbelink-Zimmermann (ур.), *State Practice Regarding State Succession and Issues of Recognition*, 1999.

45 Присталице континуитета узимају да је наставање дипломатских односа са СРЈ значило да друге државе признају континуитет СРЈ са СФРЈ. Несумњиво да је ова пракса могла да указује на континуитет. Међутим, у светлу другачијих изјава и праксе истих тих држава у погледу чланства СРЈ у УН, можда би се могло говорити и о прећутном признању.

46 „...at issue is not so much whether the FRY was a state, but whether it is the same as, or different from, the SFRY“, M. Craven, „The Problem of State Succession and the Identity of States under International Law“, *European Journal of International Law*, vol. 9 (1998), стр. 160.

„Један ужи круг правних саветника, међу којима је кључну улогу морао имати проф. др Војин Димитријевић, проценио је да би за Међународни суд правде пријем СРЈ у УН као *нове државе* могла бити *нова чињеница* због које би се могла оспорити надлежност овог суда, у поменутом случају утврђена 11. јула 1996. године. Из овог пријема, по тврђењу заступника СРЈ, проистекле су две пресудне чињенице:

(1) да СРЈ није била страна уговорница у време доношења ове пресуде [од 11. јула 1996. године]; и

(2) да настављајући субјективитет бивше Југославије СРЈ није остала обавезана чланом IX Конвенције о геноциду“.⁴⁷

Према професору Чавошком, „уместо да поступи по очекивањима ових мудрих саветника Владе СРЈ и покаже да су они врсни znalци поступка који се пред овим судом води, Суд их је обрукао и учинио ноторним незналицама“⁴⁸ када је одбио захтев за ревизију.

У вези с наведеним, прво треба отклонити сваку мистификацију о томе ко је одговоран за покретање поступка ревизије. Идеју, а потом правни савет (предлог) да се покрене поступак ревизије, дао је тадашњи главни правни саветник Министарства спољних послова, Тибор Варади, уз подршку аутора овог чланка. Одлуку је донела Савезна влада. Иначе, идеја да би пријем СРЈ у УН довео у питање поступак по тужби Босне и Херцеговине пред Међународним судом правде могла се наћи у литератури још 1998. године.⁴⁹

Друго питање је питање оправданости покретања поступка ревизије. Не осврћући се на инвективе које Чавошки упућује својим колегама, изнећемо само неке од разлога због којих је вредело покренути ревизију:

а) Увек треба искористити све правне могућности за окончање спора које стоје на располагању, а ревизија је то била. Могућност да се ревизијом заврши спор са БиХ последица је пријема СРЈ у УН 2000. године, и она је морала да буде узета у обзир, имајући у виду значај и вредност спора.

б) Иако шансе за успех ревизије нису биле велике, оне нису биле ни непостојеће, па се не може рећи да је неуспех био „унапред

⁴⁷ Чавошки, стр. 160–161. Прецизнији би био превод: „да СРЈ није остала обавезана чланом IX Конвенције о геноциду настављајући личност бивше Југославије“ (... *the FRY did not remain bound by Article IX of the Genocide Convention continuing the personality of the former Yugoslavia*).

⁴⁸ Чавошки, стр. 161.

⁴⁹ M. Craven, „The Problem of State Succession and the Identity of States under International Law“, *European Journal of International Law*, vol. 9 (1998), стр. 144.

предвидљив“, како професор Чавошки тврди,⁵⁰ а не даје никакве аргументе. Из пријема СРЈ у УН логично произилази да она није била пре тога чланица организације. Зашто би је иначе било потребно примити у чланство? То што је МСП стао на становиште да нечланство СРЈ у УН пре 2000. није нова чињеница у смислу члана 61 Статута МСП, не значи да су аргументи СРЈ били *prima facie* погрешни, нити да је то било очигледно још пре покретања поступка.

Прво, каснија одлука МСП у НАТО споровима – без обзира на њену евентуалну несагласност са раније заузетим ставом у предмету *Ревизија* – показује да је Суд у суштини прихватио ставове СРЈ/СЦГ наведене у захтеву за ревизију.

Друго, у поступку по захтеву СРЈ за ревизију, једно од спорних питања било је питање да ли је пријем СРЈ у УН био нова чињеница или не. Оно је било спорно не само за стране у поступку, него и за судије. Тако, судија Корома (*Koroma*), који је гласао за то да се ревизија одбаци, ипак у свом издвојеном мишљењу каже: „... одбити пријем СРЈ у чланство Уједињених нација у новембру 2000. и његове правне консеквенце, једноставно као чињеницу која се десила неколико година после Пресуде је извртање (*distortion*) и сувише је вештачки.“⁵¹ Према њему, „питања покренута у овом предмету нису лака за решавање, али се плашим да одговори који су дати нису уверљиви (*beg the question*) и не могу да издрже проверу.“⁵² Даље, судија Верешчетин (*Vereshchetin*), који је гласао против пресуде, у свом мишљењу стаје на становиште да је захтев за ревизију био прихватљив, да јесте чињеница да СРЈ није била чланица УН 1996. године (када је пресуда о надлежности донета), и да та чињеница представља нову чињеницу у смислу члана 61 Статута МСП којим се утврђују услови за ревизију.⁵³

Ако је, као што се види, између судија МСП било размимоилажења и дебате у погледу прихватљивости ревизије, онда не стоји теза професора Чавошког да је захтев СРЈ за ревизију чекао „унапред предвидљив неуспех“.

в) Поред тога што је циљ ревизије био окончање спора с БиХ, улагање захтева за ревизију омогућило је и остварење још

50 Чавошки, стр. 161.

51 *Application for Revision of the Judgment of 11 July 1996 in the Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia), Preliminary Objections (Yugoslavia v. Bosnia and Herzegovina), ICJ Reports, 2003, Judgment, Separate Opinion of Judge Koroma*, стр. 9.

52 *Ibid.*, стр. 10.

53 *Application for Revision of the Judgment of 11 July 1996 in the Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia), Preliminary Objections (Yugoslavia v. Bosnia and Herzegovina), ICJ Reports, 2003, Judgment, Dissenting Opinion of Judge Vereshchetin*, стр. 28.

једног интереса СРЈ – да има више времена за припрему расправе о меритуму и за дипломатске напоре за мирно решење спора. Наиме, да ревизије није било, усмена расправа по тужби Босне и Херцеговине највероватније би била одржана већ током 2001. или 2002. године.

Ово су, између осталог, били додатни аргументи због којих је вредело уложити захтев за ревизију. Што се тиче оних основних, међународно-правних аргумената, читаоца упућујемо на поднеске СРЈ у поступку ревизије и на говоре њених заступника на усменој расправи, који су јавни и доступни на интернету.⁵⁴

5. „ПОВЛАЧЕЊЕ ПРОТИВТУЖБЕ ПРОТИВ БИХ“

У овом делу, професор Чавошки жестоко критикује повлачење противтужбе коју је СРЈ поднела у спору по тужби Босне и Херцеговине за геноцид. Он каже да се то „никако не може прихватити, а камоли оправдати.“⁵⁵

Због своје улоге у наведеном спору, овај аутор сматра да не може да коментарише тврдње професора Чавошког о „веродостојности“ противтужбе. Оно што може да анализира, јесу критике које професор Чавошки упућује на повлачење противтужбе у контексту ревизије. Наиме, он ту полемиче с разлозима због којих је противтужба повучена, а који су „наивни и глупи“, и не служе на част „групи стручњака у којој је по свој прилици пресудну реч имао проф. др Војин Димитријевић.“⁵⁶

Неуобичајени речник професора Чавошког и одређена фиксација на Војина Димитријевића морају бити примећени, али не и анализирани, јер су то питања која излазе изван оквира овог текста.

Што се тиче разлога за повлачење противтужбе, врло је тешко оспоравати надлежност суда, ако се истовремено има противтужба. Дакле, не ради се о томе, како професор Чавошки тврди не наводећи извор, да је противтужба повучена да би се МСП повео за нашом Владом, која је повлачењем противтужбе показала да „не верује у надлежност овог Суда.“⁵⁷ Радило се о томе да је противтужба повучена да би се отклонило дејство института *forum prorogatum*, према коме се надлежност суда прихвата и прећутним путем, упуштањем у меритум спора, што противтужба јесте. Дакле, СРЈ није могла да оспорава надлежност МСП захтевајући ревизију,

54 www.icj-cij.org.

55 Чавошки, стр. 161.

56 *Ibid.*, стр. 162.

57 *Ibid.*

а да истовремено настави да се упушта у спор, задржавањем противтужбе.

Међутим, професор Чавошки пропушта да уочи ову околност. Повлачење противтужбе у овом случају, он пореди с тешком повредом адвокатске етике и имплицира да је све учињено у злој намери. За њега, захтев за ревизију је у ствари поднет само да би се нашао изговор за повлачење противтужбе („како се унапред знало и могло знати да захтев за ревизију неће бити прихваћен“).⁵⁸ То се „не може другачије квалификовати него као национална издаја“.⁵⁹ А „најбезобзирнији у тој националној издаји био је негдашњи министар спољних послова Горан Свилановић“.⁶⁰

У овом делу, осим што употребљава неуобичајени речник, професор Чавошки износи озбиљне оптужбе на рачун оних који су у повлачењу противтужбе учествовали. Међутим, његов текст не садржи прецизније правне квалификације оваквог понашања, него се задржава на општим тврдњама да је учињена „национална издаја“, али и тешка повреда адвокатске етике. Такође, аутор пропушта да чињенично поткрепи своје тврдње. Дакле, са становишта правне струке, професор Чавошки чини озбиљне пропусте у наведеном делу чланка.

6. „РАЗЛОЗИ КОЈИМА СЕ СУД РУКОВОДИО КАДА СЕ ПРОГЛАСИО НЕНАДЛЕЖНИМ У СЛУЧАЈУ 'СРБИЈА И ЦРНА ГОРА ПРОТИВ БЕЛГИЈЕ'“, И „НЕДОСЛЕДНОСТ МЕЂУНАРОДНОГ СУДА ПРАВДЕ У ОДНОСУ НА ЊЕГОВА РАНИЈА ПРЕСУЂИВАЊА У СЛИЧНИМ СЛУЧАЈЕВИМА“

Овде, професор Чавошки наводи делове из образложења пресуде поводом претходних приговора Белгије у вези с надлежношћу Суда по тужби СРЈ/Србије и Црне Горе. У тој одлуци МСП је констатовао да СРЈ није била чланица УН, па ни чланица Статута суда, пре 2000. године. Аутор наводи да је при доношењу одлуке Суд имао тежак задатак „да порекне оно што је раније тврдио, а да се то не примети“, тј. да порекне оно што је тврдио у пресуди по захтеву СРЈ за ревизију – „да се *sui generis* положај [СРЈ у односу на УН] практично своди на чланство, те да је СРЈ била страна уговорница и Статута Суда и Конвенције о геноциду...“⁶¹

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*, стр. 163.

⁶¹ *Ibid.*

Даље, аутор разрађује своје тврдње о недоследности ставова МСП у две пресуде које су се тикале СРЈ, пресуде по захтеву СРЈ за ревизију одлуке о надлежности у спору по тужби Босне и Херцеговине, с једне стране, и пресуде поводом претходних приговора Белгије у поступку по тужби СРЈ, с друге. Према његовом мишљењу: „тако је испало да је Суд надлежан када једна држава тужи СРЈ, а није надлежан када СРЈ тужи другу државу“.⁶² Ову неједнакост, према професору Чавошком, МСП је покушао да отклони „смущеним и неуверљивим објашњењем“.⁶³

Несумњиво је да су ставови МСП у пресудама МСП по захтеву СРЈ за ревизију и по претходним приговорима Белгије изазвали велика спорења, што се види и из резултата гласања у потоњем случају и из издвојених мишљења. Због своје улоге у споровима СРЈ пред МСП, нисмо у могућности да анализирамо ово питање, јер ће оно највероватније бити једна од тема на усменој расправи по тужби Босне и Херцеговине против Србије и Црне Горе.

Међутим, сматрамо да треба указати на две тачке које професор Чавошки пропушта да анализира. Прво, у пресуди по захтеву СРЈ за ревизију, МСП каже:

„... резолуција 55/12 Генералне скупштине УН [којом је СРЈ примљена у чланство Организације] није могла ретроактивно да промени *sui generis* положај у коме се СРЈ нашла *vis-à-vis* Уједињених нација током периода 1992. до 2000, или њену позицију у односу на Статут Суда и Конвенцију о геноциду“.⁶⁴

Према професору Чавошком, МСП је „сматрао да се *sui generis* положај практично своди на чланство, те да је СРЈ била страна уговорница и Статута Суда и Конвенције о геноциду“.⁶⁵ Међутим, наведени цитат није тако једнозначан и допушта различите закључке.

Наиме, у пресуди по захтеву за ревизију, МСП уопште не наводи шта је садржина *sui generis* положаја који је СРЈ имала. Суд једино наводи да резолуција 47/1 Генералне скупштине није имала утицаја на право СРЈ да се појави пред Судом и да буде страна у спору, нити је имала утицаја на позицију СРЈ у односу на Конвенцију о геноциду. Ово је несумњиво тачно, јер се резолуција 47/1 овим питањима изричито није бавила. Даље, МСП говори о *sui*

⁶² *Ibid.*, стр. 165.

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Application for Revision of the Judgment of 11 July 1996 in the Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia), Preliminary Objections (Yugoslavia v. Bosnia and Herzegovina), ICJ Reports, 2003, Judgment*, став. 71.

⁶⁵ Чавошки, стр. 163

generis положају СРЈ „*vis-à-vis* Уједињених нација.“ Ако је сматрао да се *sui generis* положај практично своди на чланство, као што професор Чавошки тврди, зашто се у пресуди користи израз „*vis-à-vis*“, а не „у“ УН?

Друго, професор Чавошки пропушта да наведе контекст у коме МСП у пресуди по захтеву за ревизију говори о положају СРЈ у односу на УН. Контекст је испитивање услова за допуштеност ревизије, односно утврђивање да ли је постојала „нека чињеница“ која је „када је пресуда донета, била непозната Суду, а и странци која захтева ревизију“ (члан 61 Статута МСП). Дакле, питање за пресуђивање није било која је позиција СРЈ у односу на УН, него да ли су испуњени услови за допуштеност ревизије.

Дакле, професор Чавошки опет, на жалост, извлачи закључке без подробније анализе. Не улазећи у питање да ли је његов закључак овде исправан или не, мора се приметити да његов текст пропушта да пружи детаљнију анализу предмета којим се бави.

7. „МОГУЋИ УТИЦАЈ ПРЕСУДЕ У СЛУЧАЈУ 'СРБИЈА И ЦРНА ГОРА ПРОТИВ БЕЛГИЈЕ' НА СЛУЧАЈ 'БИХ ПРОТИВ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ'“

У овом делу, професор Чавошки оспорава да ће пресуда МСП у случају *СЦГ против Белгије* имати утицаја на случај *БиХ против СЦГ*, а супротно мишљење означава као „wishful thinking“.⁶⁶

7.1. Прво, аутор наводи да је могуће да Суд одступи од свог дотадашњег преседана, тј. од става у пресуди у случају *СЦГ против Белгије*. Он каже да је ова могућност већ наговештена у самој пресуди, где је Суд рекао да „не може одустати да се бави случајем једноставно због сугестије у погледу мотива једне од странки или зато што његова пресуда може имати импликације у другом случају.“⁶⁷ Међутим, из наведеног цитата уопште се не види било какав наговештај да ће Суд да одступи од свог става да СРЈ није била чланица УН. Управо обрнуто – у наведеном делу МСП баш и одговара на примедбе мањине судија који га критикују да ће такав његов став имати утицаја на раније донете одлуке у спору *БиХ против СЦГ*. Наиме, мањина каже:

„овај приступ [усвојен у пресуди у случају *СЦГ против Белгије*] изгледа да оставља одређене сумње да ли је Југославија била чланица, између 1992. и 2000, Конвенције Уједињених нација о

⁶⁶ Чавошки, стр. 168.

⁶⁷ *Ibid.* стр. 169.

геноциду. Такав приступ могао би да *доведе у питање* решења која је Суд усвојио у погледу своје надлежности у случају који је Босна и Херцеговина покренула против Србије и Црне Горе зарад примене Конвенције о геноциду⁶⁸.

Дакле, мањина каже да пресуда у случају *СЦГ против Белџије* може да има утицаја на случај *БиХ против СЦГ*, тј. да доведе у питање одлуке раније донесене у потоњем случају. Судија Хигинс (*Higgins*), као представник тог мањинског става, у свом издвојеном мишљењу још експлицитније каже да је заснивање одлуке у НАТО споровима на члану 35, став 2, Статута МСП, „било у потпуности непотребно у садашњем случају. Његова релевантност лежи, и може само да лежи, у другом случају који чека на одлуку“⁶⁹.

На то МСП одговара да „не може одустати да се бави случајем једноставно... зато што његова пресуда може имати импликације у другом случају“. Јасно је, дакле, да из наведеног следи управо обрнуто од онога што професор Чавошки тврди. Наиме, и мањина и већина у МСП се слажу да пресуда у предмету *СЦГ против Белџије* може имати утицај на поступак по босанској тужби.

7.2. Аутор даље наводи да „оно што је за очекивања наше државе још неугодније јесте чињеница да је Суд пропустио да се позабави импликацијама које ће ова његова последња пресуда [*СЦГ против Белџије*] имати на решавање спора покренутог тужбом БиХ против СРЈ“⁷⁰. Тешко је, међутим, схватити зашто он мисли да је Суд требало да се бави овим питањем. Било би изузетно неуобичајено, ако не и права злоупотреба судске функције, да се МСП у спору између СЦГ и Белгије бави „импликацијама“ које ће његова одлука имати на решавање спора између БиХ и СЦГ. Како би то могао да учини, а да не саслуша босанску страну? Зашто би одговарао на питања која се у спору нису ни поставила? У сваком случају, наведено није аргумент за тврдњу професора Чавошког да пресуда у спору између СЦГ и Белгије неће имати утицаја на спор БиХ и СЦГ.

7.3. Даље, професор Чавошки наводи да би „крхка“ већина којом је одлука донета у спору између СЦГ и Белгије могла лако да се претвори у мањину, што би довело до неуспеха СЦГ у поступку са БиХ.⁷¹

68 *Case Concerning Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. Belgium)*, ICJ Reports, 2004, Judgment, Joint Declaration of Vice-President Ranjeva, Judges Guillaume, Higgins, Koijmans, Al-Khasawneh, Buergenthal and Elaraby, став 13 (курзив додат).

69 *Case Concerning Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. Belgium)*, ICJ Reports, 2004, Judgment, Separate Opinion of Judge Higgins, став 18.

70 Чавошки, стр. 169.

71 *Ibid.*, стр. 169–170.

Није спорно да је одлука у НАТО споровима донета минималном већином од 8 према 7, да се један судија изузео и да је већина претегла гласом *ad hoc* судије којег је именovala CPJ. Међутим, у својим калкулацијама о томе како би могла да изгледа већина у спору *БиХ против СЦГ*, аутор пропушта да уочи једну важну чињеницу – да су у току избори за пет судија, па ће крајем 2005. састав Суда бити значајно промењен.⁷² То чини његову калкулацију потпуно непоузданом.

8. ЗАКЉУЧАК

На жалост, мора се закључити да аутор, који је редовни професор Правног факултета у Београду, пропушта да свеобухватно анализира питања којима се бави, изворе које наводи селективно цитира, а више пута своје тврдње ничим не поткрепљује. Коначно, и када нуди аргументе, изводи закључке који из њих не произилазе.

Аутор такође износи низ политичких квалификација и оптужби за „националну издају“ која је наводно извршена у вези са споровима СЦГ пред МСП, као и у вези са чланством у УН. У овим деловима, аутор не нуди било какву правну анализу и његова је аргументација више него сиромашна.

Ипак, мора се споменути и допринос овог текста развоју међународног права у нас, који се огледа у томе што је аутор превео неке делове пресуда МСП у предметима по захтеву CPJ за ревизију и у предмету *СЦГ против Белџије*.

⁷² Види УН док. А/60/150 (2005), стр. 13.